

ГОДИШЕН ЗБОРНИК 2010

**Со трудови од научно-стручниот собир на тема
„Улогата на музиката во образовниот процес“**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА МУЗИЧКА УМЕТНОСТ**

За издавачот:

проф. д-р Саша Митрев
проф. д-р Емилија Јаневиќ - Ивановска
доц. д-р Илчо Јованов
доц. Антонијо Китановски

Издавачки совет:

доц. д-р Илчо Јованов
проф. д-р Милица Шкариќ
доц. д-р Стефанија Лешкова-Зеленковска
асс. м-р Ленче Насев

Редакциски одбор:

проф. д-р Милица Шкариќ
доц. д-р Стефанија Лешкова-Зеленковска
асс. м-р Ленче Насев

Главен уредник:

проф. д-р Милица Шкариќ

Одговорни уредници:

проф. д-р Милица Шкариќ
доц. д-р Стефанија Лешкова-Зеленковска
асс. м-р Ленче Насев

Јазично уредување:

Даница Гавриловска-Атанасовска

Техничко уредување:

Славе Димитров
Благој Михов

Печати:

Печатница „2-ри Август“ - Штип

Редакција и администрација:

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Факултет за музичка уметност
бул „Крсте Мисирков“ бб
п.фах 201, 2000 Штип, Македонија

СОДРЖИНА

Проф. д-р Милица ШКАРИЌ

Музичкиот развој и улогата на музичкото образование кај децата до 10-годишна возраст..... 7

Доц. д-р Стефанија ЛЕШКОВА-ЗЕЛЕНКОВСКА и проф. д-р Аида ИСЛАМ

Улогата на музичката едукација во функција на спроведување на предметот Музичко образование во одделенската настава 13

М-р Дуња ИВАНОВА

Мултиапликативната примена на музиката во воспитно-образовниот третман на децата 21

Доц. м-р Валентина ВЕЛКОВСКА-ТРАЈАНОВСКА

Стручниот профил на дипломиран музички теоретичар – педагог 29

М-р Викица КОСТОСКА-ПЕНЕВА

Наставникот по музичко образование како фактор за успешно изучување на музички инструменти во основните училишта 33

М-р Дирона СОКОЛОВСКА

Улогата на музичкиот педагог во креирањето на музичката средина во детските градинки..... 43

Асс. м-р Ленче НАСЕВ

Предметот Музичко образование во рамките на основното образование 59

Лариса ЖУЛИНА-МИТОВСКИ

Улогата на музиката во образовниот процес..... 63

М-р Мирјана ШУЛАЈКОВСКА

Хорот „Пиколо” – дел од музичкото образование на учениците 71

Доц. м-р Гоце ГАВРИЛОВСКИ

Специфичности во работата со надарени ученици – дефинирање и идентификација 77

Доц. м-р Марјан ЈАНКОСКИ

Примената на народните инструменти во одделенската и предметната настава 85

Прилози 91

ПРЕДГОВОР

Факултетот за музичка уметност во Штип е основан на 27 март 2007 година како дел од Универзитетот „Гоце Делчев“. Оваа институција годинава одбележа три години од своето постоење и во овој краток временски период веќе располага со добра кадровска и просторна екипираност.

Поволните услови за работа и ентузијазмот на претежно младиот наставен кадар, придонесоа за развивање на желба поволно да се влијае врз музичкиот развој и култура на популацијата на територијата на цела Република Македонија. Поради ова на 9 февруари 2010 се одржа првиот научно-стручен собир на оваа институција на тема *Улогата на музиката во образовниот процес*. Целта на овој собир беше да се направи детална анализа на состојбите на музичкото образование во предучилишното воспитување, основното и средното образование и да се укаже на можните начини преку кои тоа може и треба да се подобри во нашата држава.

Факултетот за музичка уметност во Штип ќе продолжи и во иднина да биде еден од главните промотори на музичката култура во државата, ќе поттикнува и извршува научно-истражувачка дејност и ќе се залага за квалитетно музичко образование на сите нивоа. Во тие рамки, ова прво издание на Годишниот зборник претставува почеток на овие процеси.

Од главниот уредник

ПРЕДМЕТОТ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ ВО РАМКИТЕ НА ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Основното образование во Р. Македонија е задолжително. Според Законот за основното образование во „Службен весник на Република Македонија“ број 103 од 19.8.2008 година, тоа трае девет години и се организира во три воспитно-образовни периоди и тоа: од I до III, од IV до VI и од VII до IX одделение. Започнувајќи од својата шеста година детето активно се вклучува во долготраен и плански процес, преку кој стекнува систематизирани знаења од разни области вклучувајќи ја и музиката.

Музичкото образование како задолжителен предмет е застапен во сите одделенија од I до IX одделение. Со воведувањето на Концепцијата на деветгодишно образование (2007), предвидено е овој предмет да се изучува од I до V одделение со два часа неделно, додека од VI до IX одделение со еден час неделно. Притоа, во Концепцијата за деветгодишно основно воспитание и образование (2007) можеме да сретнеме податок со кој е предвидено најголем дел од наставата да ја изведува одделенскиот наставник, додека во училиштата каде има услови во V одделение да се вклучат предметни наставници по музичко, ликовно и техничко образование. Во тој случај учениците во вториот период од деветгодишното образованието (од IV до VI одделение) постепено ќе се запознаваат со нови предметни наставници од уметничкото подрачје. Со тоа би се спровеле и дел од целите на основното образование со кои е предвидено на учениците да им се овозможи да усвојат систем на знаења и вештини за независно, ефикасно и креативно делување во општествената и природната околина.

Предметот Музичко образование има значајна улога во духовниот развој на младата личност и не е привилегија само на надарените ученици. Не треба да се занемари фактот дека музиката покрај тоа што е уметност е и многу важна социјална компонента која има огромно влијание врз оформувањето на животниот стил, облекувањето како и начинот на однесување на индивидуата.

Досега се направени бројни истражувања во светот кои го докажуваат влијанието на музичкото образование врз креативноста, позитивните емоции, самостојноста, тимската работа и одговорноста на учениците. Па така, Комисијата за приемни испити од САД (College Entrance Examination Board) открива дека учениците кои посетувале

часови по музичко образование постигнуваат подобри резултати во изучување на странски јазици и математика отколку оние кои не посетувале (Stephens, 2003). Министерството за образование во САД (U.S. Department of Education) при истражување спроведено во 25.000 средни училишта открива дека учениците кои биле вклучени во музичка програма постигнале многу подобри резултати по предметот Математика, отколку останатите ученици (Stephens, 2003). Овие студии, како и останатите, имаат пронајдено дека изучувањето на музиката им помага на учениците во развивањето на говорните вештини и меморијата (Sheftel, 2002). Музиката воведува повисоко ниво на мислење и покрај тоа што не се чини дека е така. При слушање на музика се користи десната хемисфера на мозокот. Кога ученикот почнува да ја чита музиката, да го учи ритмот и нотите ја користи и левата хемисфера, која се користи и во математиката (Dickinson, 1993). Музиката е корисна и при изучување на странските јазици. Во училиштето Хортон (Horton School) во Сан Диего музиката била интензивно користена при двојазично изучување на шпански и англиски јазик.

Музичкиот развој е тесно поврзан со емоциите и слухот, почнувајќи од одделните звуци, па сè до музичката целина. За да се постигнат одредени цели кои се поставени со наставната програма, наставникот треба да земе предвид дека секој ученик е единка. Тој со правилна работа може да развие одредени музички способности кај нив. Најосновно во музиката е да се развие слухот, што се постигнува преку музицирање и активно слушање на музика. Покрај слухот, пеењето, ритмот, бојата, темпото, динамиката ученикот треба да ја развие и музичката меморија како неопходност за паметење на поголеми музички дела. За да можат сите овие елементи да се усвојат со разбирање и интерес, потребни се и основни познавања од музичката теорија, како и историја на музиката. На тој начин, во текот на основното образование учениците учат да ја слушаат, читаат, пеат, свират и доживуваат музиката.

Јас како дел од образовниот процес - предметен наставник по музичко образование во ОУ „Гоце Делчев“ во Штип (2001-2009 година) можев да воочам дека не постои ученик кој не ја сака музиката и не сака да пее. Учениците од петтите одделенија (осумгодишно образование), кои за прв пат се сретнуваа со мене како наставник по овој предмет, изразуваа желба да отпеат песна по нивен избор. При индивидуалната интерпретација, видлива беше возбудата и чувството дека исполнуваат важна задача. Секој мој коментар поврзан со пеењето им беше од големо значење. Воедно тоа беше и еден од начините преку кој јас откривав дел од нивните музички способности. Но, за жал, кај поголемиот број ученици интерпретацијата

се сведување на имитирање на движењата на популарните пејачи, додека пеењето беше на ниво на гласно ритмичко говорење блиску до викање, со чести варијации во интонацијата. Па така, песните претежно го откриваа нивниот неразвиен опсег на гласот. Ваквата состојба се должеше на фактот што, за жал, кај најголемиот број ученици отсутуваа елементарните пејачки навики, како: правилниот пејачки став, правилното земање на воздух на одредени места во фразите, импостацијата на гласот, правилната дикција и пеењето со умерена јачина. Воочувајќи ги неправилностите со континуирана работа на часовите, одредени ученици го развиваа опсегот на гласот. Се разбира, предметот Музичко образование освен пеење опфаќа и други програмски теми: основи на музичката писменост, свирење на детски музички инструменти, слушање музика, музичко изразување и творење, народно музичко творештво, музички форми. На мене, како наставник, ми беа потребни повеќе месеци работа за да ги поставам основите по овој предмет. Притоа, без тенденција за навреда на работата по предметот Музичко образование на одделенските наставници, видлива беше потребата за вклучување на стручен наставник по овој предмет уште во одделенска настава.

Ако повторно се навратиме на Законот за основното образование во член 42, став 6, ќе забележиме дека стои: *наставата во V одделение продолжува да ја изведува наставник по одделенска настава или педагог, освен за наставата по англиски јазик и за наставата по македонски јазик за учениците од припадниците на заедниците кои наставата ја остваруваат на јазик и писмо различен од македонскиот јазик и неговото кирилско писмо, а по природни науки и техничко образование се вклучуваат и предметни наставници.* Од овде јасно се гледа дека во петтите одделенија од деветгодишното образование отсутува вклучувањето на предметните наставници по музичко образование. Доколку навистина се спроведе, овој став од Законот за основно образование наставничкиот кадар по музичко образование ќе се судри со намалување на фондот на часови. Притоа, вклучувањето на предметен наставник по музичко образование дури во VI одделение од деветгодишното образование, со само еден час неделно, ќе резултира со затајување на вистинскиот придонес на стручниот кадар за правилен развој на младата популација. Одовде произлегува потребата за апел кон сите надлежни кои водат грижа за квалитетот на воспитно-образовниот процес на учениците, во рамките на наставните планови и програми да се спроведе делот од Концепцијата за деветгодишно основно воспитание и образование (2007), во кој е предвидено во V одделение да се вклучат и предметни наставници по музичко образование.

Закрајда посочиме дека музиката во основното образование е составен дел од образовниот и воспитниот процес на децата со посебни потреби. Таа кај овие ученици влијае врз ослободување на внатрешната психолошка напнатост, на релаксацијата, на стекнувањето позитивни емоции, како и создавање на пријатно расположение, другарување и комуницирање. Музиката ги поттикнува нивните интелектуални способности: внимание, интерес, волја, мисловна функција, придонесувајќи за подобра социјална адаптација. Имајќи го сознанието, позитивното влијание на музиката врз развојот на децата со посебни потреби, ни дава повод за размислување кое води кон изнаоѓање на решение за вклучување на стручно оспособени музички кадри во воспитно-образовниот процес уште во одделенската настава.

Користена литература

- Dickinson, D. (1993). *Music and the Mind*. MENC, издадено во јануари 2010 од: http://childparenting.about.com/gi/dynamic/offsite.htm?zi=1/XJ&sdn=childparenting&cdn=parenting&tm=12&f=10&su=p974.2.168.ip_p284.9.336.ip_&tt=2&bt=0&bts=1&zu=http%3A//www.newhorizons.org/strategies/arts/dickinson_music.htm
- ЗАКОН ЗА ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ, објавен во „Службен весник на Република Македонија“ број 103 од 19. 8. 2008 година, превземено на 24 декември 2009 од: www.mon.gov.mk
- Kojov-Bukvic, I. (1989). *Metodika nastave muzickog vaspitanja*. Beograd: Zavod za udzbenike i nastavna sredstva.
- Министерство за образование и наука, Биро за развој на образованието, февруари 2007, *КОНЦЕПЦИЈА за деветгодишно основно образование и воспитание*. Скопје, превземено на 24 декември 2009 од: www.bro.gov.mk
- Петров Р. (1999). *Третман на тешко ментално ретардирани лица*. Неготино: ГТУП Спектар Ас.
- Stephens, D. (2003, August 27 California). The Birthplace of Napster, the iPod and the Sounds of Santana and the Grateful Dead Leads the Nation in Cuts to Music Education in The Public Schools. Необјавен труд.
- Sheftel, B. (2002). *Music Education Curriculum in Public Schools*. PageWise.